

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే

॥ సప్తషష్ఠితమః సర్గః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ సప్తషష్ఠితమః సర్గః ॥

కుంభకర్ణకర్తృకం ఘోరం యుద్ధం శ్రీరామేణ తస్య వధశ్చ

తే నివృత్తా మహాకాయాః శ్రుత్వాంగదవచస్తదా |
నైష్ఠికీం బుద్ధిమాస్థాయ సర్వే సంగ్రామకాంక్షిణః || 6.67.1 ||

సముదీరితవీర్యాస్తే సమారోపితవిక్రమాః |
పర్యవస్థాపితా వాక్యైరంగదేన బలీయసా || 6.67.2 ||

ప్రయాతాశ్చ గతా హర్షం మరణే కృతనిశ్చయాః |
చక్రః సుతుములం యుద్ధం వానరాస్త్యక్తజీవితాః || 6.67.3 ||

అథ వృక్షాన్ మహాకాయాః సానూని సుమహాంతి చ |
వానరాస్తూర్ణముద్యమ్య కుంభకర్ణమభిద్రవన్ || 6.67.4 ||

కుంభకర్ణః సుసంక్రుద్ధో గదాముద్యమ్య వీర్యవాన్ |
ధర్షయన్ స మహాకాయః సమంతాద్ వ్యక్షిపద్ రిపూన్ || 6.67.5 ||

శతాని సప్త చాష్టౌ చ సహస్రాణి చ వానరాః |
ప్రక్షీర్ణాః శేరతే భూమౌ కుంభకర్ణేన తాడితాః || 6.67.6 ||

షోడశాష్టౌ చ దశ చ వింశత్రింశత్తద్దైవ చ |
పరిక్షిప్య చ బాహుభ్యాం ఖాదన్ స పరిధావతి |
భక్షయన్ భృశసంక్రుద్ధో గరుడః పన్నగానివ || 6.67.7 ||

కృచ్ఛేణ చ సమాశ్వాస్తాః సంగమ్య చ తతస్తతః |
వృక్షాద్రిహస్తా హరయస్తస్థుః సంగ్రామమూర్ధని || 6.67.8 ||

తతః పర్వతముత్పాట్య ద్వివిదః ప్లవగర్షభః |
దుద్రావ గిరిశృంగాభం విలంబ ఇవ తోయదః || 6.67.9 ||

తం సముత్పాట్య చిక్షేప కుంభకర్ణాయ వానరః |
తమప్రాప్య మహాకాయం తస్య సైన్యేఽపతత్ తతః || 6.67.10 ||

మమర్దాశ్వాన్ గజాంశ్చాపి రథాంశ్చాపి గజోత్తమాన్ |
తాని చాన్యాని రక్షాంసి ఏవం చాన్యద్గిరేః శిరః || 6.67.11 ||

తచ్ఛైలవేగాభిహతం హతాశ్వం హతసారథిం |
రక్షసాం రుధిరక్లిన్నం బభూవాయోధనం మహత్ || 6.67.12 ||

రథినో వానరేంద్రాణాం శరైః కాలాంతకోపమైః |
శిరాంసి నర్దతాం జప్తులః సహసా భీమనిఃస్వనాః || 6.67.13 ||

వానరాశ్చ మహాత్మానః సముత్పాట్య మహాద్రుమాన్ |
రథానశ్వాన్ గజానుష్టాన్ రాక్షసానభ్యసూదయన్ || 6.67.14 ||

హనూమాఞ్శౌలశృంగాణి శిలాశ్చ వివిధాన్ ద్రుమాన్ |
వవర్ష కుంభకర్ణస్య శిరస్యంబరమాస్థితః || 6.67.15 ||

తాని పర్వతశృంగాణి శూలేన స బిభేద హ |
బభంజ వృక్షవర్షం చ కుంభకర్ణో మహాబలః || 6.67.16 ||

తతో హరీణాం తదనీకముగ్రం
దుద్రావ శూలం నిశితం ప్రగృహ్య |
తస్థౌ స తస్యాపతతః పరస్తా -
న్మహీధరాగ్రం హనుమాన్ ప్రగృహ్య || 6.67.17 ||

స కుంభకర్ణం కుపితో జఘాన
 వేగేన శైలోత్తమభీమకాయం ।
 సంచుక్షుభే తేన తదాభిభూతో
 మేదార్ద్రగాత్రో రుధిరావసిక్తః ॥ 6.67.18 ॥

స శూలమావిధ్య తడిత్ప్రకాశం
 గిరిం యథా ప్రజ్వలితాగ్నిశృంగం ।
 బాహ్వాంతరే మారుతిమాజఘాన
 గుహోఽచలం క్రౌంచమివోగ్రశక్త్యా ॥ 6.67.19 ॥

స శూలనిర్భిన్నమహాభుజాంతరః
 ప్రవిహ్వలః శోణితముద్వమన్ ముఖాత్ ।
 ననాద భీమం హనుమాన్ మహాహవే
 యుగాంతమేఘస్తనితస్వనోపమం ॥ 6.67.20 ॥

తతో వినేదుః సహసా ప్రహృష్టా
 రక్షోగణాస్తం వ్యథితం సమీక్ష్వ ।
 ప్లవంగమాస్తు వ్యథితా భయార్తాః
 ప్రదుద్రువుః సంయతి కుంభకర్ణాత్ ॥ 6.67.21 ॥

తతస్తు నీలో బలవాన్ పర్యవస్థాపయన్ బలం ।
 ప్రవిచిక్షేప శైలాగ్రం కుంభకర్ణాయ ధీమతే ॥ 6.67.22 ॥

తదాపతంతం సంప్రేక్ష్య ముష్టినాభిజఘాన హా ।
 ముష్టిప్రహారాభిహతం తచ్ఛైలాగ్రం వ్యశీర్యత ।
 సవిస్ఫులింగం సజ్వాలం నిపపాత మహీతలే ॥ 6.67.23 ॥

ఋషభః శరభో నీలో గవాక్షో గంధమాదనః ।
 పంచ వానరశార్దూలాః కుంభకర్ణముపాద్రవన్ ॥ 6.67.24 ॥

శైలైర్వక్ష్తైస్తలైః పాదైర్ముష్టిభిశ్చ మహాబలాః |
కుంభకర్ణం మహాకాయం నిజఘ్నుః సర్వతో యుధి || 6.67.25 ||

స్పర్శానివ ప్రహారాంస్తాన్ వేదయానో న వివ్యథే |
ఋషభం తు మహావేగం బాహుభ్యాం పరిషస్వజే || 6.67.26 ||

కుంభకర్ణభుజాభ్యాం తు వీడితో వానరర్షభః |
నిపపాతర్షభో భీమః ప్రముఖాగతశోణితః || 6.67.27 ||

ముష్టినా శరభం హత్వా జానునా నీలమాహవే |
ఆజఘాన గవాక్షం తు తలేనేంద్రిపుస్తదా |
పాదేనాభ్యహనత్ క్రుద్ధస్తరసా గంధమాదనం || 6.67.28 ||

దత్తప్రహారవృథితా ముముహుః శోణితోక్షితాః |
నిపేతుస్తే తు మేదిన్యాం నికృతా ఇవ కింశుకాః || 6.67.29 ||

తేషు వానరముఖ్యేషు పాతితేషు మహాత్మసు |
వానరాణాం సహస్రాణి కుంభకర్ణం ప్రదుద్రువుః || 6.67.30 ||

తం శైలమివ శైలాభాః సర్వే తు ప్లవగర్షభాః |
సమారుహ్య సముత్పత్య దదంశుశ్చ మహాబలాః || 6.67.31 ||

తం నఖైర్దశనైశ్చాపి ముష్టిభిర్బాహుభిస్తథా |
కుంభకర్ణం మహాబాహుం నిజఘ్నుః ప్లవగర్షభాః || 6.67.32 ||

స వానరసహస్రేస్తు విచితః పర్వతోపమః |
రరాజ రాక్షసవ్యాఘ్రై గిరిరాత్మరుహైరివ || 6.67.33 ||

బాహుభ్యాం వానరాన్ సర్వాన్ ప్రగృహ్య స మహాబలః |
భక్షయామాస సంక్రుద్ధో గరుడః పన్నగానివ || 6.67.34 ||

ప్రక్షిప్తాః కుంభకర్ణేన వక్త్రే పాతాలసన్నిభే |
నాసాపుటాభ్యాం సంజగ్ముః కర్ణాభ్యాం చైవ వానరాః || 6.67.35 ||

భక్షయన్ భృశసంక్రుద్ధో హరీన్ పర్వతసన్నిభః |
బభంజ వానరాన్ సర్వాన్ సంక్రుద్ధో రాక్షసోత్తమః || 6.67.36 ||

మాంసశోణితసంక్లేదాం కుర్వన్ భూమిం స రాక్షసః |
చచార హరిసైన్యేషు కాలాగ్నిరివ మూర్చ్ఛితః || 6.67.37 ||

వజ్రహస్తో యథా శక్రః పాశహస్త ఇవాంతకః |
శూలహస్తో బభౌ యుద్ధే కుంభకర్ణో మహాబలః || 6.67.38 ||

యథా శుష్కాణ్యరణ్యాని గ్రీష్మే దహతి పావకః |
తథా వానరసైన్యాని కుంభకర్ణో దదాహ సః || 6.67.39 ||

తతస్తే వధ్యమానాస్తు హతయూథాః ప్లవంగమాః |
వానరా భయసంవిగ్నా వినేదుర్వికృతైః స్వరైః || 6.67.40 ||

అనేకశో వధ్యమానాః కుంభకర్ణేన వానరాః |
రాఘవం శరణం జగ్ముర్వ్యధితా భిన్నచేతసః || 6.67.41 ||

ప్రభగ్నాన్ వానరాన్ దృష్ట్వా వజ్రహస్తాత్మజాత్మజః |
అభ్యధావత వేగేన కుంభకర్ణం మహాహవే || 6.67.42 ||

శైలశృంగం మహద్ గృహ్యా వినదన్ స ముహుర్ముహుః |
త్రాసయన్ రాక్షసాన్ సర్వాన్ కుంభకర్ణపదానుగాన్ || 6.67.43 ||

చిక్షేప శైలశిఖరం కుంభకర్ణస్య మూర్ధని |
స తేనాభిహతో మూర్ధ్ని శైలేనేంద్రిపుస్తదా || 6.67.44 ||

కుంభకర్ణః ప్రజజ్వాల క్రోధేన మహతా తదా |
సోఽభ్యధావత వేగేన వాలిపుత్రమమర్షణః || 6.67.45 ||

కుంభకర్ణో మహానాదస్త్రాసయన్ సర్వవానరాన్ |
శూలం ససర్జ వై రోషాదంగదే తు మహాబలః || 6.67.46 ||

తదాపతంతం బలవాన్ యుద్ధమార్గవిశారదః |
లాఘవాన్మోక్షయామాస బలవాన్ వానరర్షభః || 6.67.47 ||

ఉత్పత్య చైనం తరసా తలెనోరస్యతాడయత్ |
స తేనాభిహతః కోపాత్ ప్రముమోహాచలోపమః || 6.67.48 ||

స లబ్ధసంజ్ఞోఽతిబలో ముష్టిం సంగృహ్య రాక్షసః |
అపహస్తేన చిక్షేప విసంజ్ఞః స పపాత హ || 6.67.49 ||

తస్మిన్ ప్లవగశార్దుాలే విసంజ్ఞే పతితే భువి |
తచ్ఛూలం సముపాదాయ సుగ్రీవమభిదుద్రువే || 6.67.50 ||

తమాపతంతం సంప్రేక్ష్య కుంభకర్ణం మహాబలం |
ఉత్పపాత తదా వీరః సుగ్రీవో వానరాధిపః || 6.67.51 ||

స పర్వతాగ్రముత్క్లిప్య సమావిధ్య మహాకపిః |
అభిదుద్రావ వేగేన కుంభకర్ణం మహాబలం || 6.67.52 ||

తమాపతంతం సంప్రేక్ష్య కుంభకర్ణః ప్లవంగమం |
తస్థౌ వివృత్తసర్వాంగో వానరేంద్రస్య సమ్ముఖః || 6.67.53 ||

కపిశోణితద్ధిగాంగం భక్షయంతం మహాకపీన్ |
కుంభకర్ణం స్థితం దృష్ట్వా సుగ్రీవో వాక్యమబ్రవీత్ || 6.67.54 ||

పాతితాశ్చ త్వయా వీరాః కృతం కర్మ సుదుష్కరం |
భక్షితాని చ సైన్యాని ప్రాప్తం తే పరమం యశః || 6.67.55 ||

త్యజ తద్ వానరానీకం ప్రాకృతైః కిం కరిష్యసి |
సహస్వైకం నిపాతం మే పర్వతస్యాస్య రాక్షస || 6.67.56 ||

తద్ వాక్యం హారిరాజస్య సత్త్వధైర్యసమన్వితం |
శ్రుత్వా రాక్షసశార్దులః కుంభకర్ణోఽబ్రవీద్ వచః || 6.67.57 ||

ప్రజాపతేస్తు పౌత్రస్త్వం తథైవర్క్షరజఃసుతః |
ధృతిపౌరుషసంపన్నస్తస్మాద్ గర్జసి వానర || 6.67.58 ||

స కుంభకర్ణస్య వచో నిశమ్య
వ్యావిధ్య శైలం సహసా ముమోచ |
తేనాజధానోరసి కుంభకర్ణం
శైలేన వజ్రాశనిసన్నిభేన || 6.67.59 ||

తచ్ఛైలశృంగం సహసా విభిన్నం
భుజాంతరే తస్య తదా విశాలే |
తతో విషేదుః సహసా ప్లవంగా
రక్షోగణాశ్చాపి ముదా వినేదుః || 6.67.60 ||

స శైలశృంగాభిహతశ్చకోప
ననాద రోషాచ్చ వివృత్య వక్త్రం |
వ్యావిధ్య శూలం స తడిత్ప్రకాశం
చిక్షేప హర్యక్షపతేర్వధాయ || 6.67.61 ||

తత్ కుంభకర్ణస్య భుజప్రణున్నం
శూలం శితం కాంచనధామయష్టిం |
క్షిప్తం సముత్పత్య నిగృహ్య దోర్భ్యాం
బభంజ వేగేన సుతోఽనిలస్య || 6.67.62 ||

కృతం భారసహస్రస్య శూలం కాలాయసం మహాత్ |
బభంజ జానుమారోప్య తదా హృష్టః ప్లవంగమః || 6.67.63 ||

శూలం భగ్నం హనుమతా దృష్ట్వా వానరవాహినీ |
హృష్టా ననాద బహుశః సర్వతశ్చాపి దుద్రువే || 6.67.64 ||

బభూవాథ పరిత్రస్తో రాక్షసో విముఖోఽభవత్ |
సింహనాదం చ తే చక్రుః ప్రహృష్టా వనగోచరాః |
మారుతిం పూజయాంచక్రుర్ద్దష్ట్వా శూలం తథాగతం || 6.67.65 ||

స తత్ తథా భగ్నమవేక్ష్య శూలం
చకోప రక్షోధిపతిర్మహాత్మా |
ఉత్పాట్య లంకామలయాత్ స శృంగం
జఘాన సుగ్రీవముపేత్య తేన || 6.67.66 ||

స శైలశృంగాభిహతో విసంజ్ఞః
పపాత భూమౌ యుధి వానరేంద్రః |
తం వేక్ష్య భూమౌ పతితం విసంజ్ఞం
నేదుః ప్రహృష్టా యుధి యాతుధానాః || 6.67.67 ||

సమభ్యుపేత్యాద్భుతఘోరవీర్యం
స కుంభకర్ణో యుధి వానరేంద్రం |
జహార సుగ్రీవమభిప్రగృహ్య
యథానిలో మేఘమివ ప్రచండః || 6.67.68 ||

స తం మహామేఘనికాశరూప -
ముత్పాట్య గచ్ఛన్ యుధి కుంభకర్ణః |
రరాజ మేరుప్రతిమానరూపో
మేరుర్యథా వృచ్ఛితఘోరశృంగః || 6.67.69 ||

తతస్తమాదాయ జగామ వీరః
 సంస్తూయమానో యుధి రాక్షసేంద్రః |
 శృణ్వన్ నినాదం త్రిదివాలయానాం
 ప్లవంగరాజగ్రహవిస్మితానాం || 6.67.70 ||

తతస్తమాదాయ తదా స మేనే
 హరీంద్రమింద్రోపమమింద్రవీర్యః |
 అస్మిన్ హతే సర్వమిదం హతం స్యాత్
 సరాఘవం సైన్యమితీంద్రశత్రుః || 6.67.71 ||

విద్రుతాం వాహినీం దృష్ట్వా వానరాణామితస్తతః |
 కుంభకర్ణేన సుగ్రీవం గృహీతం చాపి వానరం || 6.67.72 ||

హనూమాంశ్చింతయామాస మతిమాన్ మారుతాత్మజః |
 ఏవం గృహీతే సుగ్రీవే కిం కర్తవ్యం మయా భవేత్ || 6.67.73 ||

యద్ధి న్యాయ్యం మయా కర్తుం తత్ కరిష్యామ్యసంశయం |
 భూత్వా పర్వతసంకాశో నాశయిష్యామి రాక్షసం || 6.67.74 ||

మయా హతే సంయతి కుంభకర్ణే
 మహాబలే ముష్టివిశీర్ణదేహే |
 విమోచితే వానరపార్థివే చ
 భవంతు హృష్టాః ప్లవగాః సమగ్రాః || 6.67.75 ||

అథవా స్వయమప్యేష మోక్షం ప్రాప్స్యతి వానరః |
 గృహీతోఽయం యది భవేత్ త్రిదశైః సాసురోరగైః || 6.67.76 ||

మన్యే న తావదాత్మానం బుధ్యతే వానరాధిపః |
 శైలప్రహారాభిహతః కుంభకర్ణేన సంయుగే || 6.67.77 ||

అయం ముహూర్తాత్ సుగ్రీవో లబ్ధసంజ్ఞో మహాహవే |
ఆత్మనో వానరాణాం చ యత్ పథ్యం తత్ కరిష్యతి || 6.67.78 ||

మయా తు మోక్షితస్యాస్య సుగ్రీవస్య మహాత్మనః |
అప్రీతిశ్చ భవేత్ కష్టా కీర్తినాశశ్చ శాశ్వతః || 6.67.79 ||

తస్మాన్ముహూర్తం కాంక్షిష్యే విక్రమం మోక్షితస్య తు |
భిన్నం చ వానరానీకం తావదాశ్వాసయామ్యహం || 6.67.80 ||

ఇత్యేవం చింతయిత్వాథ హనూమాన్ మారుతాత్మజః |
భూయః సంస్తంభయామాస వానరాణాం మహాచమూం || 6.67.81 ||

స కుంభకర్ణోఽథ వివేశ లంకాం
స్ఫురంతమాదాయ మహాహరిం తం |
విమానచర్యాగృహగోపురస్థైః
పుష్పార్కవర్షైరభిపూజ్యమానః || 6.67.82 ||

లాజగంధోదవర్షైస్తు సేచ్యమానః శనైః శనైః |
రాజవీధ్యాస్తు శీతత్వాత్ సంజ్ఞాం ప్రాప మహాబలః || 6.67.83 ||

తతః స సంజ్ఞాముపలభ్య కృచ్ఛాద్
బలీయసస్తస్య భుజాంతరస్థః |
అవేక్షమాణః పురరాజమార్గం
విచింతయామాస ముహుర్మహాత్మా || 6.67.84 ||

ఏవం గృహీతేన కథం ను నామ
శక్యం మయా సంప్రతికర్తుమద్య |
తథా కరిష్యామి యథా హరీణాం
భవిష్యతీష్టం చ హితం చ కార్యం || 6.67.85 ||

తతః కరాగ్రైః సహసా సమేత్య
 రాజా హరీణామమరేంద్రశత్రోః |
 ఖరైశ్చ కర్ణౌ దశనైశ్చ నాసాం
 దదంశ పాదైర్విదదార పార్శ్వౌ || 6.67.86 ||

స కుంభకర్ణో హృతకర్ణనాసో
 విదారితస్తేన రదైర్నఖైశ్చ |
 రోషాభిభూతః క్షతజార్ద్రగాత్రః
 సుగ్రీవమావిధ్య పిపేష భూమౌ || 6.67.87 ||

స భూతలే భీమబలాభిపిష్ఠః
 సురారిభిస్తైరభిహన్యమానః |
 జగామ ఖం కందుకవజ్జవేన
 పునశ్చ రామేణ సమాజగామ || 6.67.88 ||

కర్ణనాసావిహీనస్తు కుంభకర్ణో మహాబలః |
 రరాజ శోణితోత్సక్తో గిరిః ప్రస్తవణైరివ || 6.67.89 ||

శోణితార్ద్రో మహాకాయో రాక్షసో భీమదర్శనః |
 యుద్ధాయాభిముఖో భూయో మనశ్చక్రే నిశాచరః || 6.67.90 ||

అమర్షాచ్ఛోణితోద్గారీ శుశుభే రావణానుజః |
 నీలాంజనచయప్రఖ్యః ససంధ్య ఇవ తోయదః || 6.67.91 ||

గతే చ తస్మిన్ సురరాజశత్రుః
 క్రోధాత్ ప్రదుద్రావ రణాయ భూయః |
 అనాయుధోఽస్మీతి విచింత్య రౌద్రో
 ఘోరం తదా ముద్గరమాససాద || 6.67.92 ||

తతః స పుర్యాః సహసా మహౌజా
 నిష్యమ్య తద్ వానరసైన్యముగ్రం |
 బభక్ష రక్షో యుధి కుంభకర్ణః
 ప్రజా యుగాంతాగ్నిరివ ప్రవృద్ధః || 6.67.93 ||

బుభుక్షితః శోణితమాంసగృద్భుః
 ప్రవిశ్య తద్ వానరసైన్యముగ్రం |
 చఖాద రక్షాంసి హరీన్ పిశాచా -
 న్స్పృక్షాంశ్చ మోహాద్ యుధి కుంభకర్ణః |
 యథైవ మృత్యుర్హరతే యుగాంతే
 స భక్షయామాస హరీంశ్చ ముఖ్యాన్ || 6.67.94 ||

ఏకం ద్వౌ త్రీన్ బహూన్ క్రుద్ధో వానరాన్ సహ రాక్షసైః |
 సమాదాయైకహస్తేన ప్రచిక్షేప త్వరన్ ముఖే || 6.67.95 ||

సంప్రసవంస్తదా మేదః శోణితం చ మహాబలః |
 వధ్యమానో నగేంద్రాగ్రైర్భక్షయామాస వానరాన్ || 6.67.96 ||

తే భక్ష్యమాణా హరయో రామం జగ్ముస్తదా గతిం |
 కుంభకర్ణో భృశం క్రుద్ధః కపీన్ ఖాదన్ ప్రధావతి || 6.67.97 ||

శతాని సప్త చాష్టౌ చ వింశత్త్రింశత్ తథైవ చ |
 సంపరిష్వజ్య బాహుభ్యాం ఖాదన్ విపరిధావతి || 6.67.98 ||

మేదోవసాశోణితదిగ్ధగాత్రః
 కర్ణావసక్తగ్రథితాంత్రమాలః |
 వవర్ష శూలాని సుతీక్షణదంష్ట్రః
 కాలో యుగాంతస్థ ఇవ ప్రవృద్ధః || 6.67.99 ||

తస్మిన్ కాలే సుమిత్రాయాః పుత్రః పరబలార్దనః |
చకార లక్ష్మణః క్రుద్ధో యుద్ధం పరపురంజయః || 6.67.100 ||

స కుంభకర్ణస్య శరాఞ్కారీరే సప్త వీర్యవాన్ |
నిచఖానాదదే చాన్యాన్ విససర్జ చ లక్ష్మణః || 6.67.101 ||

పీడ్యమానస్తదస్త్రం తు విశేషం తత్ స రాక్షసః |
తతశ్చుకోప బలవాన్ సుమిత్రానందవర్ధనః || 6.67.102 ||

అథాస్య కవచం శుభ్రం జాంబూనదమయం శుభ్రం |
ప్రచ్ఛాదయామాస శరైః సంధ్యాభ్రమివ మారుతః || 6.67.103 ||

నీలాంజనచయప్రఖ్యః శరైః కాంచనభూషణైః |
ఆపీడ్యమానః శుశుభే మేఘైః సూర్య ఇవాంశుమాన్ || 6.67.104 ||

తతః స రాక్షసో భీమః సుమిత్రానందవర్ధనం |
సావజ్ఞమేవ ప్రోవాచ వాక్యం మేఘౌఘనిఃస్వనః || 6.67.105 ||

అంతకస్యాప్యకష్టేన యుధి జేతారమాహవే |
యుధ్యతా మామభీతేన ఖ్యాపితా వీరతా త్వయా || 6.67.106 ||

ప్రగృహీతాయుధస్యేహ మృత్యోరివ మహామృధే |
తిష్ఠన్నప్యగ్రతః పూజ్యః కిము యుద్ధప్రదాయకః || 6.67.107 ||

ఐరావతం సమారూఢో వృతః సర్వామరైః ప్రభుః |
నైవ శక్రోఽపి సమరే స్థితపూర్వః కదాచన || 6.67.108 ||

అద్య త్వయాహం సౌమిత్రే బాలేనాపి పరాక్రమైః |
తోషితో గంతుమిచ్ఛామి త్వామనుజ్ఞాప్య రాఘవం || 6.67.109 ||

యత్ తు వీర్యబలోత్సాహైస్తోషితోఽహం రణే త్వయా |
రామమేవైకమిచ్ఛామి హంతుం యస్మిన్ హతే హతం || 6.67.110 ||

రామే మయాత్ర నిహతే యేఽన్యే స్థాస్యంతి సంయుగే |
తానహం యోధయిష్యామి స్వబలేన ప్రమాథినా || 6.67.111 ||

ఇత్యుక్తవాక్యం తద్ రక్షః ప్రోవాచ స్తుతిసంహితం |
మృధే ఘోరతరం వాక్యం సౌమిత్రిః ప్రహసన్నివ || 6.67.112 ||

యస్త్వం శక్రాదిభిర్దేవైరసహ్యాః ప్రాప్య పౌరుషం |
తత్ సత్యం నాన్యథా వీర దృష్టస్తేఽద్య పరాక్రమః || 6.67.113 ||

ఏష దాశరథీ రామస్తిష్ఠత్యద్రిరివాచలః |
ఇతి శ్రుత్వా హ్యానాదృత్య లక్ష్మణం స నిశాచరః || 6.67.114 ||

అతిక్రమ్య చ సౌమిత్రిం కుంభకర్ణో మహాబలః |
రామమేవాభిదుద్రావ కంపయన్నివ మేదినీం || 6.67.115 ||

అథ దాశరథీ రామో రౌద్రమస్తం ప్రయోజయన్ |
కుంభకర్ణస్య హృదయే ససర్జ నిశితాఞ్శారాన్ || 6.67.116 ||

తస్య రామేణ విధస్య సహసాభిప్రథావతః |
అంగారమిశ్రాః క్రుద్ధస్య ముఖాన్నిశ్చేరురర్చిషః || 6.67.117 ||

రామాస్త్రవిధో ఘోరం వై నర్దన్ రాక్షసపుంగవః |
అభ్యధావత సంక్రుద్ధో హరీన్ విద్రావయన్ రణే || 6.67.118 ||

తస్యోరసి నిమగ్నాస్తే శరా బర్హిణవాససః |
హస్తాచ్ఛాస్య పరిభ్రష్టా గదా చోర్వాం పపాత హ || 6.67.119 ||

ఆయుధాని చ సర్వాణి విప్రకీర్యంత భూతలే |
స నిరాయుధమాత్మానం యదా మేనే మహాబలః || 6.67.120 ||

ముష్టిభ్యాం చ కరాభ్యాం చ చకార కదనం మహత్ |
 స బాణైరతివిధాంగః క్షతజేన సముక్షితః |
 రుధిరం పరిసుస్తావ గిరిః ప్రస్తవణం యథా || 6.67.121 ||

స తీవ్రేణ చ కోపేన రుధిరేణ చ మూర్చ్ఛితః |
 వానరాన్ రాక్షసాన్పుక్షాన్ ఖాదన్ స పరిధావతి || 6.67.122 ||

అథ శృంగం సమావిధ్య భీమం భీమపరాక్రమః |
 చిక్షేప రామముద్ధిశ్య బలవానంతకోపమః || 6.67.123 ||

అప్రాప్తమంతరా రామః సప్తభిస్తమజిహ్మగైః |
 చిచ్ఛేద గిరిశృంగం తం పునః సంధాయ కార్ముకం || 6.67.124 ||

తతస్తు రామో ధర్మాత్మా తస్య శృంగం మహత్ తదా |
 శరైః కాంచనచిత్రాంగైశ్చిచ్ఛేద భరతాగ్రజః || 6.67.125 ||

తన్మేరుశిఖరాకారం ద్యోతమానమివ శ్రియా |
 ద్వే శతే వానరాణాం చ పతమానమపాతయత్ || 6.67.126 ||

తస్మిన్ కాలే స ధర్మాత్మా లక్ష్మణో రామమబ్రవీత్ |
 కుంభకర్ణవధే యుక్తో యోగాన్ పరిమృశన్ బహూన్ || 6.67.127 ||

నైవాయం వానరాన్ రాజన్ న విజానాతి రాక్షసాన్ |
 మత్తః శోణితగంధేన స్వాన్ పరాంశ్చైవ ఖాదతి || 6.67.128 ||

సాధ్వేనమధిరోహంతు సర్వతో వానరర్షభాః |
 యూధపాశ్చ యథా ముఖ్యాస్తిష్ఠంత్వస్మిన్ సమంతతః || 6.67.129 ||

అద్యాయం దుర్మతిః కాలే గురుభారప్రపీడితః |
 ప్రచరన్ రాక్షసో భూమౌ నాన్యాన్ హన్యాత్ ప్లవంగమాన్ || 6.67.130 ||

తస్య తద్ వచనం శ్రుత్వా రాజపుత్రస్య ధీమతః |
తే సమారురుహర్షర్షష్టాః కుంభకర్ణం మహాబలాః || 6.67.131 ||

కుంభకర్ణస్తు సంక్రుద్ధః సమారూఢః ప్లవంగమైః |
వ్యధూనయత్ తాన్ వేగేన దుష్టహస్తీవ హస్తీపాన్ || 6.67.132 ||

తాన్ దృష్ట్వా నిర్ధుతాన్ రామో రుష్టోఽయమితి రాక్షసం |
సముత్పాత వేగేన ధనురుత్తమమాదదే || 6.67.133 ||

క్రోధరక్తేక్షణో ధీరో నిర్దహన్నివ చక్షుషా |
రాఘవో రాక్షసం వేగాదభిదుద్రావ వేగితః |
యాథపాన్ హర్షయన్ సర్వాన్ కుంభకర్ణబలార్దితాన్ || 6.67.134 ||

స చాపమాదాయ భుజంగకల్పం
దృఢజ్యముగ్రం తపనీయచిత్రం |
హరీన్ సమాశ్వాస్య సముత్పాత
రామో నిబద్ధోత్తమతూణబాణః || 6.67.135 ||

స వానరగణైస్తైస్తు వృతః పరమదుర్జయైః |
లక్ష్మణానుచరో వీరః సంప్రతస్థే మహాబలః || 6.67.136 ||

స దదర్శ మహాత్మానం కిరీటినమరిందమం |
శోణితాప్లుతరక్తాక్షం కుంభకర్ణం మహాబలః || 6.67.137 ||

సర్వాన్ సమభిధావంతం యథా రుష్టం దిశాగజం |
మార్గమాణం హరీన్ క్రుద్ధం రాక్షసైః పరివారితం || 6.67.138 ||

వింధ్యమందరసంకాశం కాంచనాంగదభూషణం |
స్తవంతం రుధిరం వక్త్రాద్ వర్షమేఘమివోత్థితం || 6.67.139 ||

జిహ్వాయా పరిలిహ్యంతం సృక్కిణీ శోణితోక్షితే |
మృద్నంతం వానరానీకం కాలాంతకయమోపమం || 6.67.140 ||

తం దృష్ట్వా రాక్షసశ్రేష్ఠం ప్రదీప్తానలవర్చసం |
విస్ఫారయామాస తదా కార్ముకం పురుషర్షభః || 6.67.141 ||

స తస్య చాపనిర్ఘోషాత్ కుపితో రాక్షసర్షభః |
అమృష్యమాణస్తం ఘోషమభిదుద్రావ రాఘవం || 6.67.142 ||

తతస్తు వాతోద్ధతమేఘకల్పం
భుజంగరాజోత్తమభోగబాహుః |
తమాపతంతం ధరణీధరాభ -
మువాచ రామో యుధి కుంభకర్ణం || 6.67.143 ||

ఆగచ్ఛ రక్షోఽధిప మా విషాద -
మవస్థితోఽహం ప్రగృహీతచాపః |
అవేహి మాం శక్రసపత్న రామం
మయా ముహూర్తార్తాద్ భవితా విచేతాః || 6.67.144 ||

రామోఽయమితి విజ్ఞాయ జహాస వికృతస్వనం |
అభ్యధావత సంక్రుద్ధో హరీన్ విద్రావయన్ రణే || 6.67.145 ||

దారయన్నివ సర్వేషాం హృదయాని వనౌకసాం |
ప్రహస్య వికృతం భీమం స మేఘస్తనితోపమం || 6.67.146 ||

కుంభకర్ణో మహాతేజా రాఘవం వాక్యమబ్రవీత్ |
నాహం విరాధో విజ్ఞేయో న కబంధః ఖరో న చ |
న వాలీ న చ మారీచః కుంభకర్ణః సమాగతః || 6.67.147 ||

పశ్య మే ముద్గరం భీమం సర్వం కాలాయసం మహాత్ |
అనేన నిర్జితా దేవా దానవాశ్చ పురా మయా || 6.67.148 ||

వికర్ణనాస ఇతి మాం నావజ్ఞాతుం త్వమర్హసి |
స్వల్పాపి హి న మే పీడా కర్ణనాసావినాశనాత్ || 6.67.149 ||

దర్శయేక్ష్యాకుశార్దూల వీర్యం గాత్రేషు మేఽనఘ |
తతస్త్యాం భక్షయిష్యామి దృష్టపౌరుషవిక్రమం || 6.67.150 ||

స కుంభకర్ణస్య వచో నిశమ్య
రామః సుపుంఖాన్ విససర్జ బాణాన్ |
త్తైరాహతో వజ్రసమప్రవేగై -
ర్న చుక్షుభే న వ్యథతే సురారిః || 6.67.151 ||

యైః సాయకైః సాలవరా నికృత్యా
వాలీ హతో వానరపుంగవశ్చ |
తే కుంభకర్ణస్య తదా శరీరం
వజ్రోపమా న వ్యథయాంప్రచక్రుః || 6.67.152 ||

స వారిధారా ఇవ సాయకాంస్తాన్
పిబిశ్శరీరేణ మహేంద్రశత్రుః |
జఘాన రామస్య శరప్రవేగం
వ్యావిధ్య తం ముద్గరముగ్రవేగం || 6.67.153 ||

తతస్తు రక్షః క్షతజానులిప్తం
విత్రాసనం దేవమహాచమూనాం |
వ్యావిధ్య తం ముద్గరముగ్రవేగం
విద్రావయామాస చమూం హరీణాం || 6.67.154 ||

వాయవ్యమాదాయ తతోఽపరాస్త్రం
 రామః ప్రచిక్షేప నిశాచరాయ |
 సముద్గరం తేన జహార బాహుం
 స కృత్తబాహుస్తుములం ననాద || 6.67.155 ||

స తస్య బాహుర్గిరిశృంగకల్పః
 సముద్గరో రాఘవబాణకృత్తః |
 పపాత తస్మిన్ హారిరాజసైన్యే
 జఘాన తాం వానరవాహినీం చ || 6.67.156 ||

తే వానరా భగ్నుహతావశేషాః
 పర్యంతమాశ్రిత్య తదా విషణ్ణాః |
 ప్రవీడితాంగా దదృశుః సుఘోరం
 నరేంద్రరక్షోఽధిపసన్నిపాతం || 6.67.157 ||

స కుంభకర్ణోఽస్త్రనికృత్తబాహు -
 ర్మహాసికృత్తాగ్ర ఇవాచలేంద్రః |
 ఉత్పాటయామాస కరేణ వృక్షం
 తతోఽభిదుద్రావ రణే నరేంద్రం || 6.67.158 ||

తం తస్య బాహుం సహతాలవృక్షం
 సముద్యతం పన్నగభోగకల్పం |
 ఐంద్రాస్త్రయుక్తేన జఘాన రామో
 బాణేన జాంబూనదచిత్రితేన || 6.67.159 ||

స కుంభకర్ణస్య భుజో నికృత్తః
 పపాత భూమౌ గిరిసన్నికాశః |
 విచేష్టమానో నిజఘాన వృక్షా -
 ఙ్శైలాఙ్శైలావానరరాక్షసాంశ్చ || 6.67.160 ||

తం చిన్నబాహుం సమవేక్ష్య రామః
 సమాపతంతం సహసా నదంతం |
 ద్వావర్ణచంద్రౌ నిశితౌ ప్రగృహ్య
 చిచ్ఛేద పాదౌ యుధి రాక్షసస్య || 6.67.161 ||

తౌ తస్య పాదౌ ప్రదిశో దిశశ్చ
 గిరేర్గుహాశ్చైవ మహార్ణవం చ |
 లంకాం చ సేనాం కపిరాక్షసానాం
 వినాదయంతౌ వినిపేతతుశ్చ || 6.67.162 ||

నికృత్తబాహుర్వినికృత్తపాదో
 విదార్య వక్త్రం వడవాముఖాభం |
 దుద్రావ రామం సహసాభిగర్జన్
 రాహుర్యథా చంద్రమివాంతరిక్షే || 6.67.163 ||

అపూరయత్ తస్య ముఖం శితాగ్రై
 రామః శర్వైర్హేమపినద్ధపుంఖైః |
 సంపూర్ణవక్త్రో న శశాక వక్త్రం
 చుకూజ కృచ్ఛేణ ముమూర్చ్ఛ చాపి || 6.67.164 ||

అథాదదే సూర్యమరీచికల్పం
 స బ్రహ్మాదండాంతకకాలకల్పం |
 అరిష్టమైంద్రం నిశితం సుపుంఖం
 రామః శరం మారుతతుల్యవేగం || 6.67.165 ||

తం వజ్రజాంబూనదచారుపుంఖం
 ప్రదీప్తసూర్యజ్వలనప్రకాశం |
 మహేంద్రవజ్రాశనితుల్యవేగం
 రామః ప్రచిక్షేప నిశాచరాయ || 6.67.166 ||

స సాయకో రాఘవబాహుచోదితో
 దిశఃస్వభాసా దశ సంప్రకాశయన్ |
 విధూమవైశ్వానరభీమదర్శనో
 జగామ శక్రాశనిభీమవిక్రమః || 6.67.167 ||

స తన్మహాపర్వతకూటసన్నిభం
 సువృత్తదంష్ట్రం చలచారుకుండలం |
 చకర్త రక్షోఽధిపతేః శిరస్తదా
 యథైవ వృత్రస్య పురా పురందరః || 6.67.168 ||

కుంభకర్ణశిరో భాతి కుండలాలంకృతం మహాత్ |
 ఆదిత్యేఽభ్యుదితే రాత్రౌ మధ్యస్థ ఇవ చంద్రమాః || 6.67.169 ||

తద్ రామబాణాభిహతం పపాత
 రక్షఃశిరః పర్వతసన్నికాశం |
 బభంజ చర్యాగృహగోపురాణి
 ప్రాకారముచ్చం తమపాతయచ్చ || 6.67.170 ||

తచ్ఛాతికాయం హిమవత్ ప్రకాశం
 రక్షస్తదా తోయనిధౌ పపాత |
 గ్రాహాన్ పరాన్ మీనవరాన్ భుజంగాన్
 మమర్ష భూమిం చ తథా వివేశ || 6.67.171 ||

తస్మిన్ హతే బ్రాహ్మణదేవశత్రౌ
 మహాబలే సంయతి కుంభకర్ణే |
 చచాల భూర్భూమిధరాశ్చ సర్వే
 హర్షాచ్చ దేవాస్తుములం ప్రణేదుః || 6.67.172 ||

తతస్తు దేవర్షిమహర్షిపన్నగాః
 సురాశ్చ భూతాని సుపర్ణగుహ్యాకాః |

సయక్షగంధర్వగణా నభోగతాః
ప్రహర్షితా రామపరాక్రమేణ || 6.67.173 ||

తతస్తు తే తస్య వధేన భూరిణా
మనస్వినో నైర్మతరాజబాంధవాః |
వినేదురుచ్చైర్వ్యథితా రఘూత్తమం
హరిం సమీక్ష్వేవ యథా మతంగజాః || 6.67.174 ||

స దేవలోకస్య తమో నిహత్య
సూర్యో యథా రాహుముఖాద్ విముక్తః |
తథా వ్యభాసీద్ధరిసైన్యమధ్యే
నిహత్య రామో యుధి కుంభకర్ణం || 6.67.175 ||

ప్రహర్షమీయుర్బహవశ్చ వానరాః
ప్రబుద్ధపద్మప్రతిమైరివాననైః |
అపూజయన్ రాఘవమిష్టభాగినం
హతే రిపౌ భీమబలే నృపాత్మజం || 6.67.176 ||

స కుంభకర్ణం సురసైన్యమర్దనం
మహత్సు యుద్ధేషు కదాచనాజితం |
ననంద హత్వా భరతాగ్రజో రణే
మహాసురం వృత్రమివామరాధిపః || 6.67.177 ||

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే సప్తషష్ఠితమః సర్గః ||